

Korištenje nacionalnih personifikacija u propagandi i satiri

Nacionalna personifikacija je utjelovljenje neke nacije ili naroda u obliku životinje ili čovjeka. U propagandi i satiri nacija ili narod najčešće su prikazani pomoću lika osobe važne za njihovu povijest. Propaganda je oblik komunikacije koji sugerirajući određeno stajalište pokušava utjecati na stavove ili mišljenja stanovništva. Zbog toga je često sredstvo kojim se koristi vlada. Suprotna propagandi je satira kojom se najčešće koriste stanovnici. Humorom, ironijom ili ismijavanjem razotkrivaju i kritiziraju ljudske osobine kako bi pokušali promijeniti političko stanje.¹ Koji su prvi primjeri korištenja propagande i satire te u koje svrhe se takvi prikazi mogu koristiti? Je li se kontekst riječi propagande i satire promijenio?

Najraniji primjeri propagande pojavljuju se nekoliko godina nakon početka Prvoga svjetskoga rata. Ti prikazi buđenjem domoljubnih osjećaja ljude pokušavaju potaknuti na pridruživanje vojsci i akciju. Jedan od najpoznatijih takvih primjera jest poster Ujaka Sama. Upirući prstom izravno u onoga koji gleda plakat, osoba se osjeća odgovornom i izdvojenom.² Ujak Sam često je korišten i u kasnijim propagandnim i satiričnim prikazima kao nacionalna personifikacija SAD-a.³ Drugi primjer rane propagande je razglednica koja prikazuje Marianne, nacionalnu personifikaciju Francuske. S njezine lijeve strane stoji francuski vojnik koji u ruci drži englesku zastavu, a s desne strane engleski vojnik koji drži francuku zastavu. Ovom gestom vojnici pokazuju predanost i odanost jedan drugome, ali i francuskoj i engleskoj naciji. Nadalje, natpis na dnu razglednice kaže: "Kunemo se da ćemo pobijediti ili umrijeti. Za pobjedu naših saveznika". Kako bi zapečatili obećanje, oba vojnika drže jednu ruku ispred sebe. Marianne predstavlja slobodu za koju se bore obje nacije, ali gleda ravno u onoga koji gleda razglednicu smatrajući ga odgovornim za isto obećanje.⁴ Većina satiričnih prikaza kritizira vlast ili međudržavne odnose, ponajviše one prema Njemačkoj koja je jedna od gubitnica rata. U prvom primjeru kritizira se američka vlast zbog neprijateljstva unatoč tomu što zemlju prikazuje kao zaštitnika ljudskih prava.⁵ Ujak Sam prikazan je kao anđeo koji u rukama drži pištolj i bodež, a oko struka mu je mač. Iznad njegove glave piše „Waarheid" što na nizozemskom znači istina.

¹ <https://historiana.eu/historical-content/source-collections/in-what-ways-are-national-personifications-used-in-propaganda-and-satire>

² Uncle Sam wants you, James Montgomery Flagg, 1917, Wikipedia Commons

³ <https://www.history.com/this-day-in-history/united-states-nicknamed-uncle-sam>

⁴ Correspondance entre Emile MONFRAY et sa sœur., Emile Monfray, 1916, Archives départementales de Seine-Maritime via Europeana, 230012

⁵ Waarheid, 100 jaar agressie-politiek van het Amerikaansche kapitalisme, Unknown, 1943, Museon via Europeana, 69355

Dakle, ujak Sam koji je viđen kao anđeo i zaštitnik, zapravo je naoružan i prijeti. U sljedećem prikazu kritizira se Ujedinjeno Kraljevstvo i njegovi odnosi prema Njemačkoj. Ujak Sam ismijava Ujedinjeno Kraljevstvo tako da Johnu Bullu, nacionalnoj personifikaciji Engleske, krade odjeću. Na crtežu se ističe natpis na nizozemskom „Varalica je prevarena“. Ovakav prikaz sugerira da se zlo koje Ujedinjeno Kraljevstvo želi drugima vraća njima.⁶ Ovo je vidljivo i u posljednjem odabranom prikazu Johna Bulla koji štiti Englesku hvatanjem kolere. 1832. godine infekcija je ubila više od 55.000 ljudi u zemlji te je ovaj crtež napravljen s ciljem da ljudima da nadu. Također, ovaj crtež prvi ne koristi nacionalnu personifikaciju u svrhe rata.⁷

Zaključno, propagandni i satirični prikazi većinom su se koristili za ratne i političke svrhe, iako postoje i oni čija je svrha utjeha i davanje nade. Prvi primjeri propagande oslanjali su se na domoljublje kao sredstvo poticanja ljudi na akciju dok su se satirični prikazi najčešće koristili kao način kritiziranja vlasti. Većina prikaza napravljena je u obliku plakata i razglednica što znači da su se ideje koje oni promiču lako širile i ostatkom svijeta. Dakle, prve propagadne i satirične prikaze može se smatrati pozitivnima jer potiču ljude na sudjelovanje u političkom životu države te promjenu na bolje. Međutim, uz riječ propaganda danas se veže negativno značenje zbog kasnije pojave nacističke i fašističke propagande.

⁶ De bedrieger bedrogen, Unknown, 1940, Museon via Europeana, 73413

⁷ John Bull defending Britain against the invasion of cholera; satirizing resistance to the Reform Bill, Unknown, c. 1832, Wellcome Collection via Europeana, V0011353